

New York, New York Academy of Sciences, 31. 3. – 18. 7.

Vývoj reprodukčních technologií začal oplodněním vajíčka ve zkumavce, pokračoval přenosem jádra v Petriho misce, až po embryo, které, hluboko zmrazené v tekutém dusíku, je uchováváno jako zmrazené potraviny. Moderní technologické přístupy aplikované při zrodu života se zdokonalují a posouvají počítí dalece za staré pohlavní praktiky. V době, kdy se zmitáme v pochybnostech, jak přicházejí děti na svět, musíme do mytologie o vzniku života zahrnout i laboratorní zkumavky a biologické laboratoře? A co čáp nesoucí pláčí batůžek ve svém zobáku, vytráčí se z našich pohádek? Jakou cenu zaplatíme za nahrazování tkání a orgánů jejich biologickými kopiemi narostlými v laboratořích? Jaké sociální otázky vyvstanou pro společnost v době, kdy je možné pronajmout ženino lůno k zrození dítěte od tří rodičů? Kdy panna může porodit a mrtvola může být otcem? Co bude přístě?

Ve věku digitálního darwinismu jsou reprodukční technologie přinejmenším kontroverzní. Vědátovi a manipulátoři různého ražení ohnivě diskutují nastolené otázky z různých pozic, často roz-

dělených hranic vědy a náboženství. V této souvislosti stojí za zaznamenání 2 soudobé události: Jihokorejsí vědci oznámili, že naklonovali 30 lidských embryí a získali z nich zárodečné buňky (Nature 12. 2. 2004). Zárodečné buňky jsou nediferencované stadium ve vývoji zárodku, jež nazýváme blastocyt. Zárodečné buňky vnímají vědci jenom jako shluk buněk, jimž označení ŽIVOT ještě nepřináší. Jsou výchozím materiálem k následné transformaci na jakýkoliv typ buněk lidského těla, jsou zárodečným biologickým materiálem k produkci náhradních tkání a orgánů pro nás živé. Druhou událostí bylo v Itálii schválení zákona, jímž se zakazuje jakákoliv forma asistanované reprodukce, včetně darování vajíček nebo spermií (New York Times, 2. 3. 2004). I když klonování pro léčebné a reprodukční účely podléhá jiným pravidlům, skutečnost, že v obou případech se nejdříve musí vykultivovat zárodek, nastoluje znepokojující sociální problémy. Je blastocyt posvátná, duchovní bytost, nebo jen bezdusá masa buněk?

Plod, zejména ten lidský, je častým tématem v umění a v lékařské literatuře, počínaje Leonardovými kresbami přes voskové figuríny ve vitrínách 18. století až po „děti ve zkumavce“ v lékařských muzeích. Plod je vysoko ceněnou ikonou, nesoucí tajemné poselství „zázraku života“. I když DNA, molekulární stavební jednotka mnoha druhů (včetně člověka), byla rozluštěna a její data jsou archivovaná, vědci nejsou nadále schopni vlít nový život do shluku buněk ve zkumavce.

Výstava amerických umělců v New York Academy of Sciences (<http://www.nyas.org/>) předkládá veřejnosti vizualizaci problémů spojených s tématem nenarozeného života, zviditelnění pohlaví budoucího potomka, manipulačních technik, jež vedou k narození praporečnicka rodu, a dalších scénářů budoucího života, umělého či odlišného. K vidění jsou fosilie embrya, růžová a modrá tělíčka jako ikony pohlaví, metody selekce spermií, jež zajistí zrození zvoleného pohlaví. Výběr pohlaví, jenž je praktikován v Indii a v Číně, s sebou nese vážné sociální

Sandy Skoglund, *Je líbo děťátko?*, 1983, barevná fotografie. Foto archiv autorky

problémy v důsledku nepoměru děvčat a chlapců. Na obrazovce je k vidění ultrazvukový snímek plodu v matčině těle v reálném čase. Umění zde nepoučuje, neprovokuje, ale předkládá vizualizované otázky. Hledání odpovědí je domácí úkol pro návštěvníka. Osobní hodnotová orientace, etický kodex, religiozita či poučenost se promítanou v odpovědích každého jednotlivce. Umění přinutilo k zamýšlení, k aktivaci vnitřní kapacity, k zodpovězení nastolených problémů. Co víc si umění a umělec mohou přát! Dosáhli svého, protože umění opět reaguje na výzvu, již nastolila věda. Zrodil

Adam Fuss, *Vzývání*, barevný fotografický obraz. Foto Cheim & Read

se dialog vědy s uměním, nejdříve v galerii a posléze v návštěvníkově hlavě.

Je potěšující, že 3 z vystavujících umělců: Suzanne Anker (současné i kurátorka výstavy), Steve Miller a Joseph Nechvatal vystavovali v roce 2002 v Českých Budějovicích u příležitosti mezinárodního semináře Dialog vědy s uměním (viz At. č. 1/04).

Michal Giboda

CELÝ SVĚT + PRÁCE = CELÝ SVĚT

Varšava, Zamek Ujazdowski, Centrum současného umění, 27. 4. – 13. 6.

Obecenstvo zbožňuje kontroverze. Dokonce i ve Velké Británii, která viděla již mnohé, se skandálem může stát třeba vystavení prázdné místnosti, kde se stírdáve rozsvěcí a zhasíná světlo (viz At. č. 2/02). To popudilo diváky i kritiku a 35letému Martinu Creedovi přineslo v roce 2001 nejvýznamnější každoroční britské vyznamenání v oblasti umění – Turner Prize, obnášející 20 000 liber a titul „sporného“ umělce.

„Má práce se z 50 % skládá z toho, co dělám, a z 50 % z toho, co s ní udělají jiní,“ říká Creed. To, co vytváří, je typická konceptuální tvorba, nemožná bez existence celého systému spojících nádob: velkých národních galerií, soukromých výstavních síní, vyznamenání, cen

a mediálního šumu. Vnučuje se souvislost s „Fontánou“ Marcela Duchampa, čili vystaveným pisoárem, a dalšími dadaistickými objekty, leč nutno pamatovat, že schopnost číst kódy antičumění za posledních 100 let značně vzrostla. Celá skupina odborníků, kritiků a muzejníků přesně ví, oč kráčí, když Creed nejprve zmačká kus papíru do kuličky a vystaví ji jako práci č. 88 – umělec totiž vedle názvu svá díla svědomitě čísluje –, načez papír rozbalí a vystaví jako práci č. 327. Je to patrně zamotaná nádržka na již mnohokrát rozvíjený, a tudíž notně pomuchlaný problém, co umění ve skutečnosti je a proč.

Varšavská výstava *The whole world + the work = the whole world* nabídla

kromě logiky a scholastiky rovněž trochu zábavy. Zela skoro prázdnotou. Tu a tam Martin Creed umístil své práce na zdi: diskretní komentáře k situaci, v níž se nacházejí. Například na stěnu pověsí žlutý neonový nápis Things, jenž se rozsvěcuje a opět hasne. Sestrojí mechanismus, který do úhlu 45° rytmicky otvírá a zavírá dřevěné dveře vedoucí ze sálu do skladiště. Umístí na stěnu bílý list papíru v rámečku a napíše na něj Něco uprostřed zdi nebo Oh, no. Rámeček a rám je ostatně důležité téma jeho tvorby. Přehled představil jeho rané 4 obrázky z konce 80. let. Jde o malá plátina zasazená do velkých, velmi agresivních a expanzivních kovových rámců, širokých a vnitřně zprohýbaných, které

Martin Creed, *Dílo č. 88, 1995, list papíru A4 zmuchlaný do kuličky*. Foto Centrum současného umění, Varšava (2x)

zpla zakrývají plochu obrázků. A znovu jde o kontext, o otázku, co je co vzhledem k čemu. Bez rámu by nebylo obrazu, ale bez obrazu by nebylo rámu.

Naštěstí v poslední místnosti bylo tolik růžových balónků, že je již opravdu úplně fuk, co je umění: zda ty balónky, nebo vzduch, v němž poletují. Název instalace zní *Polovina objemu vzduchu v daném prostoru a připomíná, že*

Martin Creed, *Dílo č. 285 – Věci, 2000, instalace, neon, elektrina*

zvláštním posláním Martina Creeda je nalézt co nejpřesnější míru na odměření ničeho.

Miro Procházka

LETEM SVĚTEM

Téměř vše

Od 6. 4. do 18. 7. probíhá v Galleria d'Arte Moderna e Contemporanea v italském Bergamu retrospektivní výstava jednoho z nejvlivnějších umělců poválečné éry – Alighiera Boettiho (1940 – 1994). Zahnuje přes 100 děl z let 1962–94, tedy až do roku umělceova úmrtí, a zastoupeny jsou i dosud nezveřejněné práce z roku 1962. Název výstavy zní *Almost Everything – Téměř vše*. Lze ho interpretovat dvěma způsoby: na jedné straně se může vztahovat k charakteru výstav a na druhé snad vyjadřuje obsah Boettiho tvorby. K jejím tématům patřila složitost dnešního světa, kterou se mu podařilo podchytit dokonale. Výstava je proto koncipována tak, aby vyjádřila jak bohatost umělcovy tvorby, tak šíři myšlenek a témat, jimž se věnoval. Jejím cílem je ukázat návštěvníkovi, že Boetti se v průběhu svého života nezabýval představou složitosti pouze spekulativně, ale převáděl ji i do vnější skutečnosti. Výstava, jejímž kurátory jsou ředitel galerie Giacinto Di Pietrantonio a Corrado Levi, se na první pohled jeví být strukturována podle techniky a materiálů, které umělec využíval, současně je však opravdu jakousi retrospektivou – cestou zpět fázemi Boettiho tvůrčí činnosti ve světlové témat, mezi něž patří například chápání světa a jeho podoba, chaos a řád, fragment a celek, postup času, rozpínání prostoru aj. Katalog výstavy je řešen jako slovník, v němž každé písmeno obsahuje dvě hesla. První se vztahuje k uměleckému dílu – technice (například ornament), druhé poukazuje k představám, jež blíže souvisely s Boettiho myšlením (například řád). Zahnuje také rozhovor mezi oběma kurátory, příspěvek Laury Cherubini a vlastní texty Alighiera Boettiho.

Peter Doig – Metropolita

Mnichovská Pinakothek der Moderne představuje od 8. 5. do 4. 7. nejnovější malby skotského umělce Petera Doiga (1959, Edinburgh), jenž patří mezi nejvýznamnější současné britské výtvarníky. Vystavená díla vznikla v Doigově novém působišti na karibském Trinidadu, kde strávil dětství a kam se v létě 2002 vrátil. V této souvislosti přichází

Peter Doig, *Deštník Lapeyrouse, 2004, olej, plátno, 31,3 x 41 cm*. Courtesy Contemporary Fine Arts, Berlin a Galerie Michel Werner, Kolin / New York (2x)

Peter Doig, *Metropolita (Obrazárna), 2004, olej, plátno, 275,3 x 200 x 4 cm*. Foto Jochen Littkemann (2x)

na mysl srovnání s Paulem Gauguinem. Nejnovější práce Doig dokončil letos v dubnu na místě, jež je v představách spojováno s rajskou odlehlostí a neporušeností. Název výstavy *Metropolita*, který Doig vybral, však nicméně odkazuje k prostředí kosmopolitní civilizace, nikoliv k úteku do ústraní tropického ráje. Právě tento rozpor patří ke klíčovými atributům Doigových maleb. Kombinace nalézáných detailů a vzpomínek ho přivádí k neočekávaným závěrům. Stejně jako surrealisté i on spoléhá na vrtkavost vědomí, zamířeno vzpomínek a živou povahu fantazie – navzdory všem představám a očekáváním. Východiska jeho maleb, jež

charakterizuje neurčitost atmosféry a opuštěnost, můžeme hledat v Manetovi, Matissově, Munchovi a Hopperovi. Peter Doig jako jeden z významných malířů své generace byl v roce 1994 nominován na Turner Prize. Výstava se uskutečňuje ve spolupráci s Kestner Gesellschaft v Hannoveru, kde budou Doigovy malby představeny od 9. 7. Katalog zahrnuje pojednání kurátorů výstavy Bernharta Schwenka a Hilke Wagner.

Giorgione

Giorgione, vlastním jménem Giorgio da Castelfranco (1477/1478 – před 25. 10. 1510), je považován za zakladatele moderního benátského malířství. Informace o jeho životě jsou skromné. Vasari o něm

Giorgione (?), *Uctívání pastýřů. Majetek a foto Kunsthistorisches Museum, Vídeň*

Giorgione, *Podobizna mladého muže (Antonio Broccardo), kolem 1510-12, olej, plátno, 72 x 54 cm*. Majetek a foto Szépművészeti Múzeum, Budapešť

napsal, že velmi dobře hrál na flétnu a zpíval, proto byl často zván ke společenským zábavám. Ve 32 letech zemřel na mor, přesto však stihl již za svého života dosáhnout proslulosti, jež se po jeho smrti ještě znásobila. Problematické je určení jeho děl. Podíl na tom má existence mnoha kopií i skutečnost, že mnohé jeho nedokončené obrazy domalovával jeho žáci. Na základě dobových pramenů a nápisů na zadní straně obrazů Tři filozofové, Odpočívající Venuše a Bouře. Výstava *Giorgione – Mýtus a enigma* ve vídeňském Kunsthistorisches Museum, jež trvá od 23. 3. do 11. 7., by měla objasnit mnohé z problematických skutečností, jež se vytvořily kolem tohoto mýtu opředěného italského malíře. Na jeho pojetí malby navázali mnozí velcí benátské mistři 16. století, mezi něž patřil například Tizian, Sebastiano del Piombo a Palma Vecchio. Jeho význam daleko širší. Díky diagonální kompozici a často asymetrické výstavbě obrazu předjímal možnosti baroka. Zrušil vázanost barvy na předmět, jež působila až do moderny. A nelze nezmínit ztížením výrazu pro jeho malby typické. Svými obrazy zachytil renesanční ideál jednoty člověka a přírody.

Ernst Wilhelm Nay

V mnichovské Pinakothek der Moderne jsou od 6. 5. do 27. 6. k vidění akvarely a kvaše Ernsta Wilhelma Naye (1902 – 1968, viz At. č. 15-16/96). Akademii začal studovat až ve 23 letech, ale nebyl silného – osudného – zájmu o výtvarné umění, zřejmě by původní povolání knihkupce neopustil nikdy. Výstava si klade za cíl představit 3 fá-

Ernst Wilhelm Nay, *Tonoucí žena, 1942, kvaše, papír*. Foto Pinakothek der Moderne, Mnichov (2x)

Ernst Wilhelm Nay, *Bez názvu, 1962, akvarel, papír*

ze Nayovy tvorby na papíře: pozdní 30. léta (v roce 1936 byl ve své vlastní označen za „zvrhloho umělce“, pobýval tedy načas u E. Muncha v Norsku), dále období ohraničené léty 1942–45, které strávil převážně ve Francii a v němž objevil autonomii barvy, a pozdní obrazy datované rokem 1965, kdy již téměř 20 let žil opět v Německu a svůj projev vyhotil k čisté abstrakci. Zároveň s pracemi na papíře jsou v horních patrech Pinakothek der Moderne přístupné i malířovy slavnější oleje – obojí pak představuje výsledky nezaměnitelného propojení vlivů pozdního expresionismu a abstrakce, syntézu intuice a rozvažování.

25 let New Glass Review

V červenci vyjde péčí The Corning Museum of Glass jubilejní 25. číslo *New Glass Review*, mezinárodního časopisu věnovaného umění, řemeslu a designu v oblasti skla. Představuje výběr skleněných váz, objektů, soch, architektonického skla a instalací, jež v uplynulém roce vytvořili začínající i zkušení umělci z celého světa. „Cílem *New Glass Review* je podat výroční zprávu o tom, co se děje ve světě skla,“ charakterizuje vydání Tina Oldknow, kurátorka moderního skla v Corning Museum a spolueditorka časopisu. Díla jsou vybírána porotou složenou z kurátorů, umělců, designérů, obchodníků s uměním a kritiků. Každý porotce smí vybrat až 10 ukázek skleněných výtvarů, jež na něj učinily dojem. „To zvyšuje rozmanitost uměleckého skla, již můžeme předvést našim čtenářům,“ dodává Tina Oldknow. Každoročně přitáhne časopis pozornost zhruba 950 umělců z více než 40 zemí. Z jejich nabídky musí porotci vybrat 100 prací určených k publikování. Nedílnou součástí časopisu tvoří eseje porotců, ve kterých hodnotí dané práce.